

De redactie van de Beursbengel heeft van mr. W.P.M. Thijssen, advocaat bij Nauta Dutilh te Rotterdam een reactie ontvangen naar aanleiding van het artikel 'De rechten van een beslaglegger op een polis van levensverzekering' van mw.mr. A. Jethoe-Ramssoedh in het decembernummer, jaargang 1993.

'In haar artikel schrijft mw. Jethoe-Ramssoedh op blz. 5, r.k. dat de verzekeringnemer of diens erfgenamen onder het huidige recht geen recht op de opeisbare uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging kunnen doen gelden. Het gevolg is, aldus mw. Jethoe-Ramssoedh, dat ook de beslaglegger (blijkens het kopje van de paragraaf waarin de passage is opgenomen betreft het degene die beslag heeft gelegd onder de verzekeringnemer of onder zijn erfgenamen) geen recht heeft op de opeisbare uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging. Mw. Jethoe-Ramssoedh stelt vervolgens: *'Deze regeling is geheel in overeenstemming met de heersende leer: de verzekerde som behoort niet tot het vermogen van de nemer, waarop crediteuren zich kunnen verhalen, maar komt krachtens een eigen en uitsluitend recht aan de begunstigde toe.'*

In deze reactie plaats ik enkele kanttekeningen bij de door mij verkort weergegeven en geciteerde passages uit het artikel van mw. Jethoe-Ramssoedh. Daarbij beperk ik mij tot de 'heersende leer' omtrent de derdenbegunstiging en haar weergave van de uitwinningregeling.

De leer van het oorspronkelijk versus de leer van het afgeleide recht

De door mw. Jethoe-Ramssoedh als 'heersende leer' omtrent de derdenbegunstiging gepresenteerde leer wordt in de literatuur de leer van het oorspronkelijk recht genoemd. De leer van het oorspronkelijk recht houdt in dat de derde-begunstigde uit een overeenkomst van levensverzekering het recht op uitkering niet aan de verzekeringnemer maar uitsluitend aan de verzekeraar ontleent. Het recht op uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging heeft, deze leer volgend, nimmer aan de verzekeringnemer toebehoort. De leer van het oorspronkelijk recht blijkt te knellen wanneer de aanhangers het ontstaan van de verbintenis tussen verzekeraar en derde-begunstigde trachten te verklaren. Aanvankelijk namen de aanhangers van de leer van het oorspronkelijk recht aan dat de verbintenis tussen verzekeraar en derde-begunstigde ontstaat bij het aangaan van de verzekeringsovereenkomst, indien althans op dat moment een derde als (herroepelijk) begunstigde werd aangewezen. Op grond van de rechtspraak van de Hoge Raad bleek dit standpunt niet houdbaar. Uit die rechtspraak bleek namelijk dat de Hoge Raad zich op het standpunt stelde dat het recht op uitkering uit een levensverzekering met herroepelijke derdenbegunstiging door de curator in het faillissement van de verzekeringnemer onder de verzekeringnemer kon worden uitgewonnen (Hoge Raad 4 december 1913, NJ 1914, 257, W. 9610; vgl. art. 7.17.3.21, lid 4; 7.17.3.23a, lid 2 en 7.17.3.23b, lid 3 ontwerp-NBW). Later namen de aanhan-

gers van de leer van het oorspronkelijk recht aan dat de verbintenis tussen verzekeraar en derde-begunstigde pas ontstaat bij het opeisbaar worden van het recht op uitkering van de verzekerde som. Deze variant van de leer van het oorspronkelijk recht impliceert dat het recht op uitkering gedurende de periode tussen het moment waarop een derde herroepelijk als begunstigde wordt aangewezen en het opeisbaar worden van de uitkering aan niemand toebehoort. Deze problematiek is recent helder weergegeven door W.J.M. van Veen in WPNR 1993/6111, blz. 775-779. Van Veen duidt de door mij gesignaleerde leemte als een 'vacuüm' aan!

De leer van het afgeleide recht houdt in dat de derde-begunstigde zijn recht op uitkering aan het vermogen van de verzekeringnemer ontleent.

Hoofregel is dat het recht op uitkering uit een levensverzekering aan de verzekeringnemer toekomt. Wanneer een derde als begunstigde is aangewezen gaat het recht op uitkering op een bepaald moment over van het vermogen van de verzekeringnemer op dat van de derde-begunstigde. Dat moment zou het moment kunnen zijn waarop de derde-begunstigde het niet-opeisbare recht op uitkering aanvaardt, of het moment waarop de derde-begunstigde het opeisbaar geworden recht op uitkering claimt of de betaling door de verzekeraar (stilzwijgend) aanvaardt. Ik ga hier niet verder in op het moment van de overgang van het vorderingsrecht die in de leer van het afgeleide recht wordt verondersteld, en de titel die aan de overgang ten grondslag ligt. Ik verwijs naar mijn bespreking van de dissertatie van Leclercq in Het Verzekeringsarchief 1993, deel 3, blz. 323-338, waarin ik heb getracht nieuwe elementen toe te voegen aan een controverse die al meer dan een eeuw bestaat.

Een enkele keer wordt in de literatuur een andere leer, de leer van het zelfstandig recht, verdedigd (recent W.M.A. Kalkman, levensverzekeraar en notaris, preadvies voor de Koninklijke Notariële Broederschap 1992, Vermande, Lelystad, blz. 14-15). Naar mijn mening dienen de aanhangers van de leer van het zelfstandig recht als aanhangers van de leer van het oorspronkelijk recht te worden beschouwd. De gekozen terminologie is echter ongelukkig. Het recht op uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging kan, zowel de leer van het oorspronkelijk als de leer van het afgeleide recht volgend, zelfstandig door de derde-begunstigde jegens de verzekeraar te gelde worden gemaakt. Ik ben van mening dat de door de aanhangers van de leer van het zelfstandig recht gekozen terminologie eerder op een ontkenning van de hiervoor door mij beschreven problematiek berust dan op een doordachte visie op de problematiek rondom de levensverzekering met derdenbegunstiging.

Mw. Jethoe-Ramssoedh kiest in de hiervoor weergegeven passage op blz. 5 voor een eigen terminologie. Uit een hiervoor weergegeven passage blijkt wél dat zij zich als aanhanger van de leer van het oorspronkelijk recht be-

schouwt. Wat zij onder een 'eigen en uitsluitend' recht voor de derde-begunstigde verstaat is mij niet duidelijk. Be-doelt zij dat het recht op uitkering voor de derde-begun-stigde uit een levensverzekering een persoonlijk recht is? Dat lijkt mij niet houdbaar. Het is immers onomstreden dat het recht op uitkering, zodra dit tot het vermogen van de derde-begunstigde behoort, onder de derde-begun-stigde kan worden uitgewonnen bij de verzekeraars of bij hemzelf!

Uitwinning van het recht op uitkering uit een levensverze-kering met derdenbegunstiging

De in het huidige recht geldende regeling voor uitwinning onder de verzekeringnemer of diens erfgenamen van het recht op uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging is, naar ik meen, niet duidelijk weer-gegeven. Mw. Jethoe-Ramssoedh beperkt zich tot een weergave van de uitwinningregeling voor een *opeisbare* uitkering uit een levensverzekering met derdenbegun-stiging. Zij constateert dat uitwinning van een opeisbare uitkering uit een levensverzekering met derdenbegun-stiging niet mogelijk is. Zij doelt daarbij, zo blijkt uit het kopje van de paragraaf waarin de betreffende passage is opgenomen, op uitwinning van de opeisbare uitkering door crediteuren van de verzekeringnemer onder de ver-zekeringnemer of de verzekeraar. Mw. Jethoe-Ramssoedh laat echter in het midden of de begunstiging door de derde al dan niet is aanvaard, en of de uitwinning vóór of na eventuele aanvaarding is aangevangen.

Het thans geldende recht houdt, globaal weergegeven, in dat uitwinning van het opeisbare recht op uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging onder de verzekeringnemer niet mogelijk is wanneer de begunstiging vóór het overlijden van de verzekeringnemer is aanvaard door de derde (HR 22 januari 1904, W. 1904, 8024 inzake weduwe Veldman).

Uitwinning van de opeisbaar geworden uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging is evenmin mogelijk wanneer sprake is van herroepelijke derdenbegunstiging, en de derde-begunstigde de opeisbaar gewor-den uitkering heeft gevorderd of betaling van de uitke-ring (stilzwijgend) heeft geaccepteerd (voor het eerst duidelijk in HR 5 december 1902, W. 1903, 7841 inzake weduwe Roodzant). Wanneer het recht op uitkering opeisbaar is geworden, maar de begunstiging niet is aanvaard door de derde, is uitwinning van de uitkering onder de verzekeringnemer bij de verzekeraar in een bij-zondere situatie mogelijk. Dit geldt zolang de derde-begunstigde de verzekerde som niet heeft opgeëist of de verzekeraar de uitkering nog niet aan de derde-begun-stigde heeft uitbetaald of de betaling door de derde-begunstigde niet (stilzwijgend) is aanvaard. Die situatie doet zich voor wanneer de verzekeringnemer vóór diens overlijden een andere begunstigde heeft aangewezen, maar deze wijziging niet bij de verzekeraar bekend is. Dan geldt dat degene die zich als eerste meldt bij de ver-zekeraar het recht op de uitkering met succes kan clai-men (Hof Amsterdam 15 maart 1956, NJ 1956, 564 inza-ke dr. Bol). Wanneer een debiteur zich verplicht om zijn crediteur in plaats van de oorspronkelijk aangewezen derde-begunstigde als begunstigde aan te wijzen, kan de

crediteur de opeisbaar geworden uitkering met succes vorderen mits de begunstiging niet door de oorspronke-lijke begunstigde was aanvaard of betaling van de opeisbaar geworden uitkering niet door de oorspronkelijke begunstigde was gevorderd of aanvaard. De uitwinning-regeling voor het opeisbare recht op uitkering uit een le-vensverzekering met derdenbegunstiging is, zo blijkt uit het voorgaande, door mw. Jethoe-Ramssoedh niet geheel juist, althans niet volledig, weergegeven. Haar weergave is gebaseerd op het standpunt dat de leer van het 'zelf-standig' recht de juiste is. Of uitwinning van het recht op uitkering uit een levensverzekering met herroepelijke derdenbegunstiging onder de verzekeringnemer moge-lijk is, is omstreden. Aanhangers van de leer van het afge-leide recht zijn van mening dat uitwinning zonder nade-re wettelijke of overeengekomen regeling mogelijk is. Zij stellen dat het recht op uitkering tot het vermogen van de verzekeringnemer behoort zolang de begunstiging niet is aanvaard.

Aanhangers van de leer van het oorspronkelijk recht stel-len zich op het tegengestelde standpunt. Overigens is uit-winning praktisch slechts mogelijk door met de verzeke-ringnemer overeen te komen dat hij de derdenbegunsti-ging herroept en zichzelf of de crediteur als begunstigde aanwijst. De aanvaarding van de derdenbegunstiging door de aanvankelijke derde-begunstigde is dan ook van cruciaal belang voor het antwoord op de vraag of uitwinning van het recht op uitkering uit een levensverzekering met derdenbegunstiging onder de verzekeringnemer mogelijk is.

De uitwinningregeling zoals voorgesteld in het ontwerp-NBW heb ik recent beschreven in mijn eerder aangehaal-de publikatie in Het Verzekeringsarchief, blz. 324-326 (nrs. 3 tot en met 5). Van belang is om in aanvulling op wat mw. Jethoe-Ramssoedh schrijft op te merken dat onder het voorgestelde recht aanvaarding van de begunstiging gedurende de looptijd van een levensverzekering slechts mogelijk zal zijn met toestemming van de verzeke-ringnemer (art. 7.17.3.5, lid 1, onder a. jo. art. 7.17.3.6a, lid 1 ontwerp-NBW). Het ontwerp beoogt de thans alge-meen door de verzekeringspraktijk in de polisvoorwaar-den opgenomen regeling voor het aanvaarden van de be-gunstiging tot wet te verheffen.

Voorts dient nog te worden opgemerkt dat het ontwerp-NBW zoals dat in 1986 onder kamerstuknummer 19 529 bij de Tweede Kamer is ingediend, is ingetrokken. Het departement van Justitie schijnt het ontwerp te willen wij-zigen. Wellicht wordt juist de fictieve polisbeleningscon-structie, door mw. Jethoe-Ramssoedh kort behandeld op blz. 6, r.k., herzien. De polisbeleningsconstructie is een belangrijk onderdeel van de voorgestelde uitwinning-regeling (zie art. 7.17.3.21-7.17.3.23b ontwerp NBW). Deze constructie beoogt een oplossing te geven voor het pro-bleem dat ik hiervoor signaleerde, namelijk dat uitwinning van het niet-opeisbare recht op uitkering praktisch niet mogelijk is. Vanuit het verzekeringsbedrijf stuit de fictieve polisbeleningsconstructie begrijpelijkerwijze op grote praktische bezwaren (zie Kalkman, a.w, blz. 82-89). Het woord is aan de wetgever! ■

RECTIFICATIE

De redactie van de Beursbengel heeft van mr. W.P.M. Thijssen, advocaat bij Nauta Dutilh te Rotterdam een rectificatie ontvangen op zijn reactie in het vorige nummer.

'In mijn reactie op het artikel 'De rechten van een beslaglegger op een polis van levensverzekering' van mw.mr. A. Jethoe-Ramsoedh in de Beursbengel van april 1994 heb ik op bladzijde 27 abusievelijk vermeld dat het wetsontwerp voor het verzekeringsrecht, zoals dat in 1986 onder kamerstuknummer 19 529 bij de Tweede Kamer is ingediend, zou zijn ingetrokken. Telefonische navraag bij het Departement van Justitie leerde mij dat van intrekken geen sprake is. Het departement wacht momenteel op het Voorlopig Verslag dat door de Vaste Commissie van Justitie van de Tweede Kamer moet worden voorbereid. Van de zijde van het departement werd mij medegedeeld dat het departement geen wijzigingen in het wetsvoorstel zal entameren. Slechts wanneer het Voorlopig Verslag daar aanleiding toe geeft, kan op instigatie van de verantwoordelijke minister tot het concipiëren van een nota van Wijzigingen worden overgegaan. Uiteraard kan de Tweede Kamer het wetsvoorstel ook amenderen.

Uit het voorafgaande blijkt dat mijn pleidooi voor de leer van het afgeleide recht zich tot de Vaste Commissie van Justitie van de Tweede Kamer moet richten. Aan deze commissie de taak om goede nota te nemen van de door mij aangestipte kwestie, omdat deze kwestie de kern van de levensverzekering met derdenbegunstiging raakt.'